

GIFSCHANDAAL Bestrijdingsmiddelen waaien over naar Natura 2000-gebied

Gifstoffen van landbouw in Het Zwanenwater

Chloorpyrifos, lindaan, hexachloorbenzeen en Pfas-houdende gewasbeschermingsmiddelen. Het zijn bestrijdingsmiddelen die zijn aangetroffen in het Natura 2000-gebied Het Zwanenwater. Dat blijkt uit nieuw onderzoek van milieuorganisatie Mobilisation for the Environment (MOB).

Clare Brouwer
clare.brouwer@mediahuis.nl

Callantssoog ■ De situatie is ernstig en onacceptabel, meent Jantine Leeftang van MOB. Opmerkelijk is dat sommige stoffen die werden aangetroffen in het duinmeer van Het Zwanenwater al jaren zijn verboden, omdat ze extreem schadelijk kunnen zijn voor mens en natuur. En sporen daarvan werden gemeten in Het Zwanenwater. De chemicus gebruikte in haar onderzoek de resultaten van watermetingen die door de overheid zijn uitgevoerd tussen 2020 en 2024.

Het Zwanenwater is ernstig verontreinigd met bestrijdingsmiddelen, met meetbare schade aan het aquatisch ecosysteem, bleek de conclusie uit het rapport dat de milieuorganisatie MOB vrijdag aanbood aan Natuurmonumenten, aan gedeputeerde Anouk Gielen (GroenLinks) en hoogheerraad Jos Beemsterboer.

Het Zwanenwater is een van de grootste en ecologisch meest waardevolle duinmeren van West-Europa en is aangewezen als Natura 2000-gebied. Het gebied staat bekend om zijn uitzonderlijke biodiversiteit en geïsoleerde ligging in de duinen bij Callantssoog.

Zorgwekkend

De vondst van bestrijdingsmiddelen is volgens Jantine Leeftang extra zorgwekkend, omdat er geen direct contact is met het oppervlaktewater. „De enige manier waarop deze stoffen daar kunnen komen, is via de lucht”, zegt Leeftang. „En dat is precies wat we nu zien: het gebied vangt als het ware alles op wat in de omgeving wordt gebruikt.”

Volgens het onderzoek gaat het om een breed scala aan bestrijdingsmiddelen: insecticiden, schimmelbestrijdingsmiddelen en onkruidverdelgers. Ook zijn stoffen aangetroffen die al decennia verboden zijn, zoals lindaan en chloorpyrifos. Daarnaast gaat het om zogenaamde Pfas-houdende bestrijdingsmiddelen en stoffen die in verband worden gebracht met kankerrisico's of schade aan de voortplanting van dieren. „Het gaat om tientallen stoffen tegelijk. En dat is belangrijk, want het is juist die combinatie die problemen veroorzaakt”, aldus Leeftang.

Uit de analyse blijkt volgens MOB ook dat de zogenaamde 'toxische druk' in het gebied hoog is. Dat betekent dat een aanzienlijk deel van de waterorganismen last kan hebben van de gemeten cocktail van stoffen. De kwaliteit van het waterleven zou in de afgelopen jaren bovendien zijn verslechterd. „Je ziet dat het systeem onder druk staat”, zegt Leeftang. „In een geïso-

Bestrijdingsmiddelen zijn aangetroffen in het Natura 2000-gebied Het Zwanenwater.

ARCHIEFFOTO MEDIAHUIS

leerd duinmeer zoals dit kan schade zich langzaam opstapelen, omdat er weinig doorstroming is en herstel lastig is.”

Volgens haar ligt de oorzaak in de intensieve landbouw in de omgeving, vooral de bollenteelt. Het Zwanenwater ligt in een van de grootste bollengebieden van Nederland, waar volgens haar veel gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt.

Beschermd

„Wat je buiten het natuurgebied gebruikt, waait gewoon mee naar binnen,” zegt ze. „En uiteindelijk komt dat hier allemaal terecht.” Leeftang maakt zich zorgen over de gevolgen op lange termijn. Ze spreekt van een mogelijk 'pesticidenprobleem' in beschermde natuurgebieden. „We hebben ons nu gericht op het water, maar als we de blaadjes en beplanting zouden bemonsteren, dan zouden we het daar ook op tegenkomen. Als we niet ingrijpen, dan hebben we straks geen insecten meer en dus ook geen bestuiving meer en dat geeft ook schade aan de landbouw. Bij de fruitteelt zie je dat die problemen al volop aanwezig zijn. De natuur staat op instorten.”

Volgens Leeftang stevent het

„De enige manier waarop deze stoffen daar kunnen komen, is via de lucht

Jantine Leeftang

natuurgebied daarmee af op een pesticidenslot. „Een uitspraak van het Hof stelt dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de buurt van Natura2000-gebieden vergunningsplichtig is. Dat komt erop neer dat de provincie waarschuwingsbrieven moet gaan sturen aan de agrarische sector.”

Het rapport moet de provincie

de gelegenheid bieden om zelf de handschoen op te pakken. „Maar er liggen ook duidelijke uitspraken van de rechtbank”, zegt Leeftang. „Men voelt wel aan dat wij anders juridische stappen gaan ondernemen.”

Passende actie

Natuurmonumenten, beheerder van het Zwanenwater, is blij met het onderzoek dat MOB uitvoerde. „Dit onderzoek onderstreept onze grote zorgen over bestrijdingsmiddelen die steeds vaker worden teruggevonden in de natuur. Dat ze hier in Het Zwanenwater zijn gevonden, is zorgwekkend”, zegt Jeroen van Dam, gebiedsmanager Natuurmonumenten Noord-Holland-Noord. „Wij roepen de provincie en het hoogheerraadschap op om passende actie te ondernemen.”

Het Hoogheerraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), bij monde van Jos Beemsterboer, is ook blij dat de verschillende metingen en resultaten in het rapport bij elkaar komen. „Het verrast mij hoe ongelooflijk veel schadelijke stoffen hier gevonden zijn”, zegt hij. „Dat vind ik echt verschrikkelijk en daar baal ik van. Waar komt dat vandaan? Is dat binnen een straal

Dinoterb

In 2024 kwam natuurgebied Het Zwanenwater in het nieuws, omdat mogelijk sporen waren aangetroffen van het verboden bestrijdingsmiddel dinoterb. Ook dit onderzoek werd uitgevoerd door milieuorganisatie Mobilisation for the Environment (MOB). Nader onderzoek wees uit dat er geen sprake was van een verontreiniging met het middel. De eerdere meetresultaten bleken niet juist geïnterpreteerd.

van 300 meter of hebben we het over twintig kilometer? Om in te kunnen grijpen, moeten we dat eerst uitzoeken.”

Ook MOB roept op tot betere monitoring van lucht en neerslag rond het gebied en tot strengere toezicht op het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de omgeving van Natura 2000-gebieden.